

קלפים הם לא משחק ילדים

סיפורים אישיים מוצאים פורקן דרך קלפים צבעוניים ■ שיטת הטיפול הייחודית בקלפים טיפוליים עוזרת לאסירים להתמודד עם סיפור חייהם ולנסות לעשות שינוי, בדרך לשיקום

מאת: עו"ס גילי כץ

"צהריים טובים", פניתי אל קבוצת האסירים שהגיעה למפגש. שאלתי "מה שלומכם?" "עובדים", אמר ס. "מחכים לביקור", השיב י. "על מה נדבר היום?" שאל ד. "היום נתחיל קצת אחרת", אמרתי לחברי הקבוצה. "אני מחלקת לכל אחד מכם קלף, ורוצה שביחד תספרו סיפור משותף, כאשר כל אחד ממשיך את השני". חברי הקבוצה הקשיבו לי כשדיברתי וחיכו שאחלק להם את הקלפים. חילקתי לכל אחד קלף וד. התנדב להתחיל את הסיפור. "הסיפור שאני רוצה לספר לכם הוא סיפור מיוחד מאוד. יש לי כאן דף נייר ואני רוצה לתעד את כל הסיפור, כי הוא מאוד חשוב", אמר ד. והניח את הקלף שלו לפני כל הקבוצה.

א. המשיך אותו ואמר: "האיש הזה יושב בפאב על כוס בירה וחושב על היום שהיה לו".

י. הניח את הקלף שלו, ומסר פרשנותו: "מדובר באדם מיואש מהחיים, שלא יודע מה לעשות. כל החיים שלו נהרסו והוא נשאר לבד".

ס. צחק, הניח את הקלף שלו ואמר: "הוא הפסיד את כל הכסף בהימורים. הוא חשב שיצליח לו, אבל הלך לו לא טוב". כשס. דיבר, הרגשתי

שהוא חש שהקלף שלו הוא ממש חלק טוב בסיפור.

ח. הניח את הקלף שלו, מרוצה מעצמו: "ואז האיש הלך לרופא כדי לקבל כדורים להירגע, והרופא בדק אותו ונתן לו מרשם לכדורים".

"אחד הדברים שאני זוכר מהבית בו גדלתי, זה את האוכל של אמא שלי, אני מתגעגע אליו. אצלנו בבית תמיד היה אוכל. לא משנה מתי היית בא - תמיד היה אוכל". בזמן שסיפר, פניו זרחו, נראה היה שהוא מחובר לזיכרון ולגעגוע. "מה אתה הכי זוכר מהבית של אמא?" שאלתי אותו.

"אני זוכר שאמא דאגה שאף פעם לא אוכל לבד, תמיד רצתה שאשב לשולחן עם אחי או אתה, אפילו עם השכנה".

"יומה עם אבא?" אני שואלת. "אבא שלי כמעט שלא היה בבית. הוא היה מגיע הביתה אולי פעם בשלושה ימים, צועק ומשתולל, רוצה כסף והולך".

"מה הוא עשה?" המשכתי לשאול. "הוא לא עשה כלום. היה אלכוהוליסט שמה שמעניין אותו זה הבקבוק שלו, וזהו".

"ואיך אתה זוכר אותו כאבא?" "אני לא זוכר אותו, ולא רוצה לזכור אותו, ובטוח שאני לא אהיה כזה אבא".

"אתה נראה לי מאוד כועס", אמרתי. "כן", א. ענה. "בגלל אכלתי חרה בחיים שלי ואני פה".

"איך הוא קשור לזה שאתה פה?" "בגלל שהוא היה רוצה כסף. אז היינו יוצאים לעבוד, אני והאחים שלי, ואם לא היתה עבודה אז היו גניבות והתפרצויות - העיקר שנחזור הביתה עם כסף, כדי שלאמא שלי יהיה מה לתת לו והיא לא תחסוף מכות. ככה התחילו הגניבות וההתפרצויות וככה גם הגיעו הסמים, ועכשיו אני כאן".

אחרי שסיפר את סיפורו, א. נראה רגוע יותר. כאילו היה צריך לשתף ולהוציא את הכעסים שלו על אביו. החזרתי אותו לרגע לתמונה: "תראה, בחרת בתמונה וסיפרת על האוכל של אמא שלך ומשם הגענו לדבר על אבא שלך. מה אתה אומר על זה?"

"ככה זה בחיים", ענה לי א., "אתה מדבר על דבר אחד וישר נזכר באבא שלך. אני לא רוצה להיות כמוהו, והלוואי שתהיה לי האפשרות לא להעביר לילדים שלי את מה שהוא נתן לי".

שכללו מלים ותמונות, והיו מיועדים לשמש כמשחק וככלי טיפולי.

העבודה עם הקלפים הטיפוליים מאפשרת למטופל לבחור בתמונה שתיתן ייצוג חיצוני לבעייתו, ולפתח עמה דיאלוג. הדרך פתוחה בפניו ליצירת סיפור חיים חדש, מקביל אך שונה, המכיל את היסודות הנחוצים לשינוי המבוקש. המטפל יוצר יחד עם המטופל סיפורים בעלי עוצמה חיובית, לעומת הסיפורים הקודמים שסיפר המטופל על עצמו וחיו, שהיו סיפורים של מצוקה וקושי. הסיפור החדש שנוצר יהיה שונה, ועם זאת קרוב ורלוונטי לעולמו של המטופל.

בכל שבוע אני נפגשת עם קבוצת האסירים, ואנחנו מדברים על נושאים שונים אתם הם מתמודדים, כמו הקשיים המלווים אותם בזמן המעצר, הילדות, המשפחה, ההתמכרויות השונות ועוד. אני משתמשת בכל מיני קלפים - קלפי תמונות בלבד וקלפי תמונות ומלים. שיטת העבודה עם הקלפים משחררת עכבות ומאפשרת לכל משתתף לדבר ולהעמיק עד כמה שהוא רוצה בסיפור האישי שלו.

הקלפים הטיפוליים הם כלי משמעותי בטיפול באסיר, המקנה הן לאסיר והן לעובד הסוציאלי אפשרות לקדם את הטיפול ולגעת בתכנים שיכולים להוות נקודת מפנה בשיקום. השימוש בקלפים מאפשר להתחבר אל הרגש, ולדבר מתוך הקלף. אין קלף אחד שהוא טוב יותר מהאחר - כל הקלפים שווים בגודלם, אך עם תמונות שונות, וכל אחד רואה בקלפים דברים אחרים. אחד מתחבר לצבע, אחד לצירוף ואחד למקום. במשך הזמן, האסירים מבינים כי הקלף עוזר להם לספר את סיפורם ומשתמשים בו מבלי לחשוש מפני שיפוט או ביקורת.

זיכרון משפחתי

אחרי שסיימנו את הסיפור, המשכתי: "היום נדבר על המשפחה שלנו. כל אחד ידבר על המשפחה שלו - המשפחה בעבר, כשהיה ילד, או המשפחה שלו כיום - ילדיו, אשתו. בשלב זה הבחנתי במבטים של האסירים בקבוצה, כל אחד מהם נזכר במשפחה שלו. השתרר שקט עצוב. הנחתי את כל חפיסת הקלפים על השולחן וביקשתי מכל אחד לבחור קלף אחד או שניים, שמזכירים לו משהו הקשור במשפחה שלו, חוויה שהוא רוצה לשתף בה את כל הקבוצה.

פרסתי את הקלפים על השולחן וכל אחד, בזמן שלו, לקח לו קלף. חלק לקחו והחזירו, חלק לקחו שניים-שלושה קלפים ומתוכם בחרו. בסופו של דבר, לאחר מספר דקות, כל אחד החזיק בידו קלף אחד.

פניתי אל קבוצת האסירים: "מי מוכן לשתף אותנו?"

א. חיך ואמר: "לי אין בעיה להתחיל". הוא הניח את הקלף שלו על השולחן והתחיל לספר.

בנקודה זו אמר י. שהוא לא יודע מה להגיד על הקלף שלו ואיך להמשיך את הסיפור. שאר חברי הקבוצה המתונו בסבלנות, ולבסוף אמר י.: "הוא יצא מהרופא ולא ידע לאן ללכת, לאיזה כיוון".

כשג. הניח את הקלף שלו, כולם החלו לצחוק: "ואז כמובן הגיע השוטר והכניס אותו למעצר".

בחדר שררה תחושה טובה. כל האסירים היו מאוד מרוצים מהסיפור שסיפרו, במיוחד ג., שיצא לו קלף של שוטר. שאלתי אותם, האם הם חושבים שהסיפור שלהם קשור למצב שלהם כיום, ואילו היו במקום אחר ומשחקים עם אותם קלפים - האם הסיפור שלהם היה שונה.

ג. ענה לי שברור שלו יצא קלף של שוטר... תמיד השוטרים פוגשים אותו והוא לא יכול לשנות את הסיפור שלו - "ככה זה גם בחיים שלי", צחק.

ס., לעומתו, הרצין ואמר: "אני חושב שהסיפור שלנו יצא כזה כי אלו החיים שלנו. אנחנו שותים, מפסידים כסף, ואז עושים שטויות ומגיעה המשטרה".

סיכמתי ואמרתי שהסיפור בהחלט מייצג את התחושות של הקבוצה ואת מה שעובר על כל אחד מחבריה. נראה שהם מאוד עסוקים בסיבות שהביאו אותם לבית הסוהר, אבל עדיין לא באמת מבינים מה הכשיל אותם וגרם להם להגיע למצב הזה, ואת זאת ננסה לברר ביחד.

יצירת סיפור חיים שונה

שיטת העבודה עם קלפים טיפוליים החלה את דרכה בשנת 1975, כאשר האמן הקנדי איליי רמאמן הוציא לאור את הקלפים הראשונים,